

DEPREMZEDELERİN ÇIĞLIĞI VE PLANSIZLIK*

Prof. Dr. Güngör EVREN

Depremzedeler kaderlerine terkedilmişlik duygusu içinde çaresizliklerini “Devlet nerede?!” çığılığı ile dile getirdiler. Yardım çalışmalarında hazırlıksızlığı da “Organizasyon yok, koordinasyon yok!” söylemi ile paylaştılar.

Bunlar, beklentileri karşılamayan bir duruma karşı haklı tepkilerdi. Çünkü devlet daha doğrusu devleti yönetmekle görevli hükümetler, sorunları çözmek ve halkın özlediği geleceği kurmak için gerekli planları yapmak ve bunları yaşama geçirmek sorumluluğunu taşırlar. Aksi halde sorunlar karşısında yetersiz kalınması ve düş kırıklıkları, hatta felâketler yaşanması kaçınılmaz olur.

Büyük felâkette yönetim sınava

11 ilimizin yaşadığı deprem felâketi, bilinmeyen bir olay değildi. Bilim insanlarının açıklamalarını duymayan kalmadı. Dolayısıyla deprem öncesi yapıları depreme dayanıklı hale getirilmesi gerekiyordu. Bunun yerine “imar barışı” gibi yanlış bir uygulama ile mühendislik hizmetinden yoksun yüzbinlerce dayanıksız yapıya para karşılığında yasallık kazandırıldı.

Depremi ardından arama kurtarma çalışmaları ile barınma, yeme içme, temizlik, sağlık hizmetlerinde de iyi sınav verilemedi. Haftalardır bir türlü çözülemeyen temel sorunlar bu aşamadaki hazırlıksızlığı açık olarak ortaya koymuştur. Bu görevlerin ana organizasyonu AFAD hızlı davranamadı, insan gücü, ekipman ve bunların koordinasyonu bakımlarından yetersiz kaldı. Geçmişte benzer olaylarda etkili çabalarıyla güven kazanmış saygın kurumların alanda gözükmemeleri ciddi bir üzüntü yaratmıştır. Kızılay beklenen etkinliği gösteremediği gibi adının kimliğine uymayacak şekilde çadır ve gıda maddeleri ticareti olaylarıyla anılması nedeniyle güvenilirliğini kaybetmiştir. Silahlı Kuvvetlerin bilinen hızlı ve etkin katkıları boşuna beklenmiştir. Barınma için yükseköğretime zarar verme pahasına uzaktan eğitime geçilerek, aileleri öğrenci yurtlarına yerleştirme kararını anlamak olanaksızdır.

Plansız girişimler

Deprem sonrasında büyük ölçüde hasar görmüş kentlerin yeniden güvenli ve sağlıklı yaşam koşullarına kavuşturulması için bir planlama olmaksızın inşaata başlanması kaygı vericidir. Çünkü yeni yapılanma yerlerinin jeolojik ve jeoteknik etütlerle belirlenme çalışmalarını yapmadan hızla ihaleler yapılması aynı sorunları geleceğe ötelemek

anlamını taşımaktadır. Kaldı ki sorun, yalnız depreme dayanıklı yeni binalar yapmakla sınırlı değildir. Bu kentlerin tarımı, sanayisi, ekonomisi, ulaşımı, kültürel ortamı ve tarihi kimliği ile bütünlük içinde planlanması gerekmektedir.

Açıklananlar 1999 depreminden gereğince ders alınmadığını göstermektedir. Oysa bir deprem ülkesiyiz. Uzmanlar İstanbul depreminin yaklaştığını söylüyorlar. Marmara ve Kahramanmaraş depremleri benzeri acıları yaşamamamız için aklın, bilimin yolunda çözümler geliştirme zamanıdır. Konuyu müteahhidinden, mühendisine, işçisine, ilgili organizasyonlarına, planlamasına, uygulamasına ve denetimine kadar tüm yönleriyle bütünlük içinde ele alan bir yaklaşıma ihtiyaç bulunmaktadır. Bu nedenle bilimsel bir organizasyon kurulması ilk iş olmalıdır. Bu organizasyon öncelikle planlama çalışmalarını yönlendirmeli ve uygulamaları izlemelidir.

İstanbul depremi için gecikmeden planlı hazırlık

İstanbul’da depreme hazırlık bağlamında yapılacak çok iş var. Kentsel dönüşüm rantısal dönüşüme dönüşmüş, deprem sırasında büyük önem taşıyan acil ulaşım yolları korunmamış ve güvenli toplanma yeri olarak belirlenen 497 alan AVM ve diğer yapılarla 70’lerin altına düşmüştür. Daha önemlisi İstanbul’un depreme hazırlanmasına bilimsel destek sağlayacak kurumsal oluşumlar unutulmuştur. Örneğin Deprem Konseyi güncelliğini yitirdiği gerekçesiyle lağvedilmiştir.

Yaşanan Kahramanmaraş merkezli depremden sonra, İstanbul için beklenen depreminin boyutları herkesi korkutuyor. Yerel ve merkezi yönetimleri harekete geçtiler. Bu bağlamda nereden çıktığı anlaşılmayan 1,5 milyon riskli konutun taşınması söylemi yine bilimsel çalışmalar yapılmadan plansız işlere girişileceği kuşkusunu yaratmıştır. Hangi binalar, nereye taşınacak?

Kaybedecek vakit yok. Yerel ve merkezi yönetimin işbirliği ve bilimsel bir organizasyonun yol göstericiliği yaşamsal önem taşımaktadır. Son söz şudur: 11 ilimizde yaşanan acıları dindirmek ve yaraları sarmak için bütün olanakların seferber edilmesi öncelikli ve acil bir görev. İstanbul depreminin ülkemiz için bir beka sorunu olduğu gerçeği karşısında gerekenlerin yapılması ulusal bir sorumluluktur.

* 11 Nisan 2023 tarihli Cumhuriyet Gazetesi’nde yayımlanmıştır.